HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ורבי יוחנן אמר [א] אלו מעלין מכאן ואוכלין ואלו מעלין מכאן ואוכלין תנן אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין עולין אין מעלין לא הכי קאמר יש בו ארבעה על ארבעה עולין אין מעלין לא אין בו ארבעה על ארבעה מעלין נמי ואזדא רבי יוחנן לטעמיה (א) דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ורב לית ליה דרב דימי אי ברשויות דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן (ב) [ב] וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אמר רבה [ג] (אמר) רב הונא אמר רב נחמן [ד] [ג] כותל שבין שתי חצירות צידו אחד גבוה עשרה טפחים וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו (ה) בקשה וכל לזה בנחת ולזה בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת [ו] אמר רב שיזבי אמר רב נחמן [ד] חריץ שבין שתי חצירות צידו אחד עמוק עשרה וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה ששוה לארץ משום דהוה ליה לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה וכו' וצריכי דאי אשמעינן כותל משום דבגובהא משתמשי אינשי אבל חריץ בעומקא לא משתמשי אינשי אימא לא ואי אשמעינן בחריץ משום דלא בעיתא תשמישתא אבל כותל דבעיתא תשמישתא אימא לא צריכא בא למעטו אם יש במיעוטו ארבעה מותר להשתמש בכל הכותל כולו ואם לאו אין משתמש אלא כנגד המיעוט [ה] מה נפשך אי אהני מעוטא בכוליה כותל לישתמש אי לא אהני אפילו כנגד המיעוט נמי לא אמר רבינא [י] כגון שעקר חוליא מראשו אמר רב יחיאל [ז] כפה ספל ממעט ואמאי דבר הניטל בשבת הוא ודבר הניטל בשבת אינו ממעט לא צריכא דחבריה בארעא וכי חבריה בארעא מאי הוי והא תניא [ז] [ח] פגה שהטמינה בתבן וחררה שהטמינה בגחלים אם מגולה מקצתה נטלת בשבת הכא במאי עסקינן דאית ליה אוגניים וכי אית ליה אוגניים מאי הוי והתנן (ט) הטומן לפת וצנון תחת הגפן בזמן שמקצת

מעלין. מחצירן לראשו והוא הדין דמורידין דמקום פטור הוא ובטיל לכאן ולכאן להכל: **מקום שאין בו ד'.** רוחב ועומד בין רה"י לרה"ר ויש לנו היכר כגון גבוה מן הארץ ג' ואילו היה רוחב ד' היה נקרא רשות לעצמו והויא כרמלית ואסור לכאן ולכאן אבל עכשיו נקרא מקום פטור ומותר לכאן ולכאן לכתף עליו משאוי שלהן: **ובלבד שלא יחליפו.** דרבנן היא דאילו חיובא ליכא דבעינן עקירה מרשות זו והנחה לרשות זו והכא עקירה מרה"י גמורה והנחה למקום פטור ועקירה ממקום פטור והנחה לרה"ר גמורה: **ורב לית ליה דרב דימי.** בתמיה. והא מתניתא היא במסכת שבת בפ"ק [דף ו.] עומד אדם על האסקופה נוטל מעני ונותן לו מבעל הבית ונותן לו ובלבד שלא יטול מזה ויתן לזה: **רשויות דאורייתא.** כגון רשות רבים ויחיד: **דרבנן.** חצירות דרשות יחיד ויחיד הוא ומדרבנן הוא דאסור: **וצידו אחד שוה לארץ.** כלומר גבוה הוא מן האחת ונמוך הוא לחברתה כגון שקרקעיתה של זו גבוה. כל כמה דלא גבוה י' קרי ליה שוה לארץ: **נותנין אותו.** להעלות ולהוריד מעליו וחבירו אסור: **חריץ.** על פני אורך החצירות מבדיל בין זו לזו הוי מחיצה מעלייתא: **שוה לארץ.** שאינו עמוק ממנה י' כגון שקרקעיתה נמוך: **אימא לא.** משתרי לדידיה נמי תשמישו בקשה הוא: **לא בעיתא תשמישתיה.** מה שמניח בו משתמר: **בעיתא תשמישתיה.** שנופלים החפצים: **בא למעט.** אכותל קאי. וקס"ד שעשה תל עפר למטה בקרקע סמוך לכותל או בנה איצטבא או הניח שם פספסים: **אם יש במעוטו ד'.** אורך בגד משך הכותל הוי כפתח וכיון דממנו ולמעלה לא גבוה עשרה משתמש בכל הכותל שהרי תשמישו בנחת שעולה לו דרך פתחו: **אי אהני מעוטא.** למיהוי פתחא כוליה שרי: **ואי לא אהני.** הא בטיל ליה: **אמר רבינא.** לאו מלמטה עסקינן דהתם ודאי בציר מד' לא מהני למידי אלא כגון שעקר חוליא מראשו מגובהו של כותל קרי ראשו כדתנן היו בראשו פירות [עו:] הלכך אי הוי מעוטא ארבעה אורך הוי פיתחא לכל הכותל בציר מהכי פיתחא הוא דלא הוי אבל לאשתמושי ביה שרי דכיון דלא גבוה י' לא הוי רשותא: **כפה ספל.** סמוך לכותל ומיעט גובהו מעשרה. כל הני מיעוטי כגון דליכא י' מראשו לראש הכותל: **מאי הוי.** אכתי ניטל בשבת הוא: **פגה.** תאנה בוסר שטומנין אותה בתבן להתבשל ותבן מוקצה הוא ואסור לטלטלו כגון שהקצהו ללבון לבנים: **וחררה שהטמינה.** אתמול בגחלים ועכשיו כבו ומ"מ מוקצין הן. אבל לא כבו לא דמתוך שנהפכים מכבה את (ט) התחתונות ומבעיר את העליונות כדאמרינן בכריתות (דף כ.): **דאית להו אוגניים.** כעין ספלים שלנו דעכשיו עפר מונח עליהן והוי מזיז עפר ממקומו ודומה לחופר: **הטומן.** להצניע:

מקצת

ורבי יוחנן אמר אלו מעלין כו'. פירוש מן הבית דמן החצר אפילו ברחב ד' שרי דכר"ש מוקי לה רבי יוחנן לקמן בריש כל גגות (דף פט.): **עולין** אין מעלין לא. תימה דמאי קס"ד וכי לא ידע דרבי יוחנן איירי באין לו ארבעה וי"ל דס"ד דטעמא דרבי יוחנן (א) משום דאין רגילות להשתמש שם ולא אסרי אהדדי והוא הדין ברוחב ד' כיון שהוא גבוה י' ואין נח להשתמש שם ולהכי לא פריך אלא לר' יוחנן אבל לרב דטעמא משום דבטל הוא לא שייך אלא באין בו ד' על ד': **הכא** במאי עסקינן ברשויות דרבנן. נראה דוקא כי הכא שהכל רה"י אלא שלא עירבו אבל מקום שאין בו ד' על ד' שבין רה"י לכרמלית אין נראה שיחלוק רב אלא מותר לבני רה"י ולבני כרמלית לכתף עליו וקצת מוכח כן בפ"ק (דף ט.) דמוקי רבא הא דאמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' צריך לחי אחר להתירו הפתוח לכרמלית משום דמלא מין את מינו ולרה"ר שרי ולא קאמר משום דעשו חיזוק אלא ודאי אף לרב בין כרמלית לרה"י לא עשו חיזוק ומיהו מלינו למימר דהתם לא נקט טעמא דחיזוק משום דאית ליה טעמא אחרינא: **ברשויות** דרבנן. בפרק כיצד (ב) משתתפין מיקל רב דימי טפי משמיה דרבי יוחנן ברשויות דרבנן ושרי אפילו להחליף כשיש בין רשות היחיד לכרמלית מקום שאין בו ד' על ד' והא דאמר ר' יוחנן הכא אלו מעלין מכאן ואוכלין מסיק דזעירי אמרה: **כותל** שבין ב' חצירות גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ. לאו שוה ממש קאמר דאם כן לאו היינו כותל אלא הכל היא קרקעית חצר אלא כל שאין גבוה י' שוה לארץ קרי ליה כך פי' בקונטרס וא"ת לרב חסדא דאמר בפרק כל גגות (לקמן דף צג:) גידוד ה' ומחיצה ה' אין מצטרפין מאי קאמר נותנין אותו לזה ששוה לארץ הא אין מטלטלין בעליונה אלא בד' וי"ל דמכל מקום נפקא מינה דתוך ד' (ג) מיהא שרי לטלטל מן הכותל לעליונה: **הטומן** לפת וצנון כו'. בשלא השרישו איירי דכשהשרישו לא היו ניטלין בשבת וא"ת בשלמא גבי כלאים ושביעית אצטריך לאשמועי' דלא גזרינן כשמתכוון להטמין אטו דילמא אתי ליטע אבל מעשר מה שייך כאן אפי' השריש כיון דליכא תוספת ואי (ד) נקטינן לענין דשרי לעשר עליו מן התלוש או ממנו על התלוש ולא חיישינן דילמא אתי לפרושי מן התלוש על המחובר ומן המחובר על התלוש א"כ הוה ליה למנקט תרומה דגבי מחובר ותלוש רגיל להזכיר תרומה בכל מקום אין תורמין מן התלוש על המחובר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות מחוברין ואור"י דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוחית הקרקע כעין שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפילו כשמונחים בחלון ועל אותה תוספת קאמר דאין צריך לעשר הואיל והיו מתוקנים מקודם לכן ודוקא נקט הטומן אבל אם לשם נטיעה עושה חושש משום כולם:

מקצת

מסורת הש"ס

א) שבת ח: לעיל ט. לקמן פה: פז. וקא:, ב) [לקמן פה: כתובות נו.], ג) [נ"ל בר וכ"א לקמן פג:], ד) [לקמן פג:], ה) שם, ו) [שם], ז) שבת קכג., ח) כלאים פ"א מ"ט שבת נ: קיג., ט) [בכריתות שם: העליונות ומבעיר את התחתונות],

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עולין וכו' דטעמא דר' יוחנן דמשום וכו' להשתמש שם לא כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) ד"ה ברשויות דרבנן בפרק כיצד נ"ב דף פז: (ג) ד"ה כותל וכו' דתוך ד' אמות מיהא שרי: (ד) ד"ה הטומן וכו' ואי נקטיה לענין וכו' אתי לאפרושי מן:

◆

מוסף רש"י

מקום שאין בו ארבעה על ארבעה. עומד בין רשות הרבים לרשות היחיד הואיל וליכא מקום חשוב לאו רשות באנפי נפשיה הוא ובטיל להכא ולהכא, והיינו מקום פטור (לעיל ט.). ובלבד שלא יחליפו. דלא לימרו דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד ואתי למישרי הוצאה בשבת (שם). יותר משל תורה. יותר ממה שעשתה תורה לדבריה (זבחים קא.). פגה. תאנה שלא בשלה כל צרכה וטומנין בתבן להתבשל ותבן מוקצה הוי לטיט (שבת קכג.). אם מגולה מקצתה. שיכול לאוחזה במקום המגולה, דאפילו טלטול מן הצד ליכא, שאין צריך להגביה התבן אלא מגביה מקום המגולה והתבן נשמט ונופל (שם). הטומן לפת. להשתמר בקרקע שכן דרכו (שבת נ:).

◆

רבינו חננאל

ור' יוחנן אמר אם יש בכותל ד' ויש עליו פירות, עולין בני אדם מחצר זו לחצר זו ואוכלין שם. ואם אין בו ד' אפי' אם אינו להעלות בו מעלין. ר' יוחנן לטעמיה, דאמר מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רשות הרבים ולבני רשות היחיד לכתף עליו, ובלבד שלא יחליפו זה מזה. ואמרינן וכי רב לית ליה הא דר' יוחנן. לעולם אית ליה וכי אית ליה לרב האי סברא ברשויות דאורייתא כגון רשות היחיד ורשות הרבים, אבל ברשויות דרבנן כגון זה הכותל לית ליה, דסברו(י) חכמים עשו חיזוק לדבריהם יתר משל תורה, לפיכך אמר אסור להזיז בו אפי' כמלא נימא. אמר רב נחמן כותל שבין שתי חצירות גבוה [י'] ורחב ד', וצידו אחד שוה לארץ [נותנין אותו

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ד טוש"ע סי' שעב סעיף ו:

ז ב שם ובסי' שמו סעיף א:

ח ג מיי' שם הל' טו טור ש"ע שם סי' שעב סעיף ו:

ט ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:

י ה מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ט:

יא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

יב ז מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף י:

ח [מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' טו]:

◆

רבינו חננאל (המשך)

לזה ששוה לארץ]. היה לזה ששוה לארץ תשמישו בנחת, ולזה שצידו גבוה י' תשמישו בקשה, [נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת] וכל לזה תשמישו בנחת ולזה תשמישו בקשה נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת. וכן אמר רב נחמן בחריץ שבין שתי חצירות עמוק י' ורחב [ד'], וצידו אחד שוה לארץ נותנין אותו לזה שתשמישו בנחת כו'. וצריכא דאי אשמעינן כותל משום דבגובהה משתמשי אינשי. פי' עומדין ומשתמשין, אבל חריץ דלא שחו ומשתמשי אימא לא כו'. **בא** למעט הכותל שגבוה מי' טפחים. אם יש במיעוטו ד' באורך הכותל על ד', מותר להשתמש בכולו. ואם לאו אינו משתמש אלא כנגד מיעוטו. פי' כנגד אותו המקום שמיעטו בלבד. ואמר רבינא כגון שעקר חוליא מראשו של כותל כגון זה אינו משתמש אלא במקום מיעוטו בלבד. א"ר יחיאל כפה ספל בקרקעית הכותל וחבריה בארעא הוי מיעוט ואם (היינו) [רצו] מערבין אחד. ואקשינן עליה וכי חבריה מאי הוי, והתניא פגה טמונה בתבן וחררה טמונה בגחלים ואם מקצתה מגולה ניטלת בשבת. ופריק כגון דאית ליה להאי ספל אוגנים. והן שפתים נמשכות לאחורי הספל ומשקעין בעפר, ואין מגולין שאינו יכול ליטלו בשבת שהרי אוגנים משוקעין. ואקשינן עליה ואפי' הכי כיון ששולי הספל מגולין הוה ליה כלי שהוא ניטל בשבת, וכל דבר שניטל בשבת אינו ממעט, כדתנן הטומן לפת וצנון תחת (הגפת) [הגפן]